

Erhvervsøkonomisk litteratur

Af Erik Johnsen

Den 16. april 1984 holdt Den Företagsekonomiska Institutionen vid Uppsala Universitet 25-års jubilæum. I den anledning foreligger der redigeret af Lars Engwall *Uppsala Contributions to Business Research*, Acta Universitatis Uppsalensis, no. 18, Uppsala, 1984, 282 sider.

Men før denne statusopgørelse for institutionen har dens grundlægger professor Sune Carlson skrevet *Studier utan slut, ekonomi, företag, människor*, Studieförbundet näringsliv och samhälle, Stockholm, 1984, 279 sider.

Begge bøger kan læses fagligt, men de kan også læses som et vidnesbyrd om de mennesker, der har skabt Uppsalas tradition og kultur. Institutionens første medarbejder – og dermed grundlægger – Sune Carlson, beskriver i sin bog sin studieinteresse og ambition, sine akademiske studier, herunder i særlig grad de lærere, der har påvirket ham, sine studiekammerater, studierne i virksomheder og sit liv som »participant observer« i bestyrelser og i international administration og politik.

Skulle man meget kort karakterisere denne levende, spørgende, initiativtagende og ræsonnerende person kunne det være med følgende tre dikotomier.

Studier uden slutning betyder, at man studerer så længe, man er nysgerrig, dvs. at han for sin del aldrig bliver færdig. Men her overfor står, at han har kraftige iværksætteregenskaber, som har sat ham i stand til at starte og organisere et unikt forskningsmiljø.

Videre kan han betegnes som en lokal koryfæ, agtet af kolleger i universitetskredse – hvad der er sjældent på sådanne steder – og agtet i

den erhvervsøkonomiske verden, som han både distancerer sig fra og udvikler på sin egen måde. Men over for det lokale står verdensmanden, analytikeren som med forskersind bevæger sig rundt på FN-scenen og løser opgaver i mange forskellige kulturer. Og slipper godt fra det.

Den tredje karakteristik er en eksperimenterende person, som hele tiden tager udfordringer op og lader dem inspirere sig og – tager tid og kræfter af til at ræsonnere over sine oplevelser og erfaringer.

Denne *dialog* er måske det der kendetegner Sune Carlson kraftigst. Dialogen uden slutning, den lærende dialog.

Denne dialog har han haft med sine lærere. Læreren spiller – hvis man skal tro den nu selv ældre lærer – en afgørende rolle for eleven, studenten. Hvis man, vel at mærke, får etableret de rigtige relationer.

Nærmiljøet spiller en rolle for dialogen. Sune Carlson har altid nægtet at organisere dette. Det gælder både familien, hvor fru Lena har været både den intellektuelle sparringspartner og en inspirerende værtinde i mange af de samtaler, som har ført til løsning af problemer rundt omkring i verden. Det gælder »gänget«, hvor samtalen er det vigtigste middel til gensidig inspiration. Og det gælder vennerne i alle verdenshjørner. Man kan godt høre med til nærmiljøet, selv om man er fysisk på afstand.

Endelig har (tilfældige) udfordringer spillet en rolle for at speede dialogen op.

Det tilfældige kan blive til ny virkelighed, som gennem bearbejdede eftertanker kan blive til sandhed, ikke digt. Den litterære virksomhed har Sune Carlson dyrket med langsom intensitet. Det gælder både det han har tilegnet sig og det han har skrevet til og for andre.

I forfatterens første pas var han betegnet som »studerende«. Det, som denne titel dækker over, har ikke ændret sig. Med et Louis Armstrong-citat slutter han: »Musicians never retire. When there is no more music in them they just stop«. Det er det samme med studerende. Sålænge nysgerrigheden er i behold, fortsætter de med at studere. Studier uden ende. Da Sune Carlson nedlagde dirigentstokken for orkestret ved Den Företagsekonomiska Institutionen vid Uppsala Universitet, kunne orkestret selv spille videre uden den gamle dirigent. Dels er der vokset en række solister op, og dels er der faktisk flere, som på skift kan svinge dirigentstokken.

Det udmønter sig i 25-års skriftet *Uppsala Contributions to Business Research Acta Universitaetis Uppsalaiensis Studia Economiae Negotorum*, no. 18, Uppsala, 1984, 282 sider, som professor Lars Engwall har redigeret.

Foruden en introduktion indeholder bogen 15 udvalgte artikler fra 1966 til 1980, engelsksprogede, mange hentet fra internationale tidsskrifter. Det har været den bærende idé at skrive på engelsk med en sådan kvalitet, at tingene har kunnet trykkes rundt omkring i verden.

Bogen markerer Uppsala-profilen, international virksomhedsledelse, industriel markedsføring og organisationsteori.

Grundlæggeren af institutionen har set rigtigt, det drejer sig om at udvikle en række områder, som der ville blive behov for, og som ikke dengang var dækket af andre svenske institutioner. Samtidig har Företagsekonomiska Institutionen været et element i det lokale universitetsmiljø, et nyt element, som har skullet leve op til det gamle universitets videnskabelige traditioner og normer. Videre har institutionen – takket være dens grundlæggers internationale baggrund – skullet oparbejde en profil i den internationale forskning. Dette er så blevet til international business, fordi internationaliseringen af større svenske virksomheder måtte være et naturligt forskningsområde, ligesåvel som internationaliseringen har været en nødvendig aktivitet for virksomheden. Det er blevet til industriel markedsføring, fordi en række af svensk erhvervslivs største foretagender må markedsføre sig til kolleger rundt omkring i verden frem for direkte til konsumenterne. Endelig kræver begge aktiviteter organisatorisk bevidsthed og know-how. Derfor en naturlig vækst på nævnte tre områder. Måske kan man sige, at kombinationen af forsker, institutionens bærende værdier og dens strategiske funktion i svensk forskning har givet sig udslag i en forholdsvis konservativ forskningsmetodik. Her tænkes på, at man primært har anvendt den neutrale beskrivelses- og observationsform, analyse og deduktion af data med henblik på at udforme partielle deskriptive teori-dannelser. Samspillet med praktikerne har været primært på det faglige område og den glæde praktikerne har haft af teoretikerne er at de er blevet tvunget til at bevidstgøre sig den type adfærd, som har interesseret teoretikerne.

Det er altså praktikernes ex post-virkelighed mere end det er deres fremtidige ønskede virkelighed.

The Founding Father har kaldt institutionens produkter for »Utreddningshantverkere«, og dette er at opfatte som et adelsmærke. Ubestikkelige mennesker, som beskriver tingene nøgternt uden hensyn til, hvad resultaterne evt. skal bruges til. De udvikler metoder og modeller til at analysere og forstå virksomhedens adfærd.

Man kan roligt sige, at de første 25 års forskning er forankret i økonomisk teori og metode.

Det er godt og nyttigt at tage sig tid til at tænke over, hvad man har

bedrevet. Og meddele dette til andre, som har interesse i det. Det er faktisk tilfældet her.

Sølvbryllupsvalsen er danset af, man er i gang med at komponere melodien til guldbrylluppet, og det bliver i en anden takt. Men i takt.

Langt om længe har Erhvervsøkonomisk Tidsskrift fået en søster af in-tetkøn. Det hedder *Scandinavian Journal of Management Studies*. Det udgives af Bokförlaget Doxa AB, S-570 20 Bodafors, Sverige.

I mange år har de skandinaviske handelshøjskoler forsøgt at få et fælles tidsskrift op at stå. Det er nu lykkedes på den måde, at det svenske forskningsråd via en donation har skabt basis for at igangsætte tidsskriftet.

Professor *Rolf A. Lundin* ved Umeå Universitet er den drivende kraft og hovedredaktør. Ellers arbejder redaktionen med en redaktør fra hvert land: *Niels Brunsson* fra Handelshøjskolen i Stockholm, *Christian Grönroos* fra den svenske Handelshøjskole i Helsingfors, *Torger Reve* fra Norges Handelshøjskole i Bergen, *Flemming Poulfelt* fra Handelshøjskolen i København står for den danske redaktion. 19 personer udgør et slags redaktionelt råd, som bakker redaktørerne op med råd og dåd. Der er personer fra Skandinavien, såvel som fra U.S.A. og England.

I det første nummer skriver *Steen Jönsson* om *Accounting Elites and Accounting Policy Making*, *Pertti Kettonen* om *The Survival Strategy of a Small Local Cooperative Bank*, *James G. March* om *Notes on Ambiguity and Executive Compensation* og *Raimo Nurmi* om *Aristotle and Management*.

Det fremgår af disse overskrifter at sproget er engelsk og at tidsskriftet henvender sig til civiløkonomer i Skandinavien og de civiløkonomer, der andre steder i verden har en speciel interesse for at følge, hvad der foregår af forskning netop i Skandinavien. Dermed er ikke sagt at spalterne ikke er åbne også for et internationalt forfatterpublikum.

Det vil nok være klogt at abonnere på tidsskriftet her fra dets første begyndelse.

I 1981 udgav professor *Russell L. Ackoff* sin nu banebrydende bog, *Creating the Corporate Future*, *Wiely*, New York, 1981, 297 sider.

Grundtanken er at enten planlægger man selv (rigtigt) eller også bliver man planlagt for. Da de færreste ønsker det sidste, er spørgsmålet, hvorledes man skal planlægge, og i øvrigt, om det overhovedet nytter noget som helst.

Ackoff er inde på at de fleste i praksis anvendte planlægningsmetoder ikke giver de resultater, som man forventer, når man går ind i en planlægningsproces.

Skulle man pege på en enkelt årsag til at planlægning ikke virker (i de fleste tilfælde) kan man pege på den fundamentale forskel der er på mennesket som stabilitetssøgende »homeostatisk« organisme og menneskets omverden, som i stigende grad dynamisk og ustabil.

Den logiske konsekvens er at differentiere sin planlægning således at man ikke bruger modeller udviklet til styring af den daglige drift under relativt stabile ydre vilkår til planlægning af virksomhedens udvikling.

Nogle planlæggere arbejder ud fra den viden, fortiden har givet, »reaktiv planlægning«, andre lægger vægt på nuet, »inaktiv planlægning«, og atter andre henholder sig til fremtiden, »præaktiv planlægning«.

Ackoff udvikler selv en fjerde planlægningsorientering, den *interaktive*, som både tager højde for fortiden, nutiden og fremtiden som nødvendige aspekter af det »rod«, som man planlægger for.

Det interaktive er en kombination af at tilpasse sig til omverdenen og selv aktivt udvikle denne. Det er defineret som dette at designe en ønsket fremtid og opfinde eller i det mindste frembringe, måder at realisere den på.

1981-udgaven argumenterer sig baseret på mange empiriske studier frem til en slags fem-punkts-program:

1. En beskrivelse af det nuværende »roderi«,
2. Planlægning af hvad der ønskes nået (visioner, overordnede mål og konkrete mål),
3. Planlægning af midler (aktivitetsplaner, projekter, programmer og policies),
4. Ressourceplanlægning og endelig
5. Organisering af selve felttoget.

Der er nu i 1984 kommet *A guide to Controlling Your Corporation's Future* skrevet af Russell L. Ackoff, Jamshid Gharajedaghe og Infa Vergara Finnel, Wiely, Chichester, 165 sider.

Dette er en rigtig manual for god planlægning. God planlægning, fordi indsigten i planlægningsadfærd bygger på mange praktiske erfaringer og dybtgående teoretiske studier. Rigtig fordi den ikke fortæller folk nøjagtig hvad de skal gøre, men at de skal investere tid og kræfter i at gennemløbe ovennævnte 5 faser af den interaktive planlægningsproces, på dansk kaldet udviklingsledelse.

For en gangs skyld får man en praktisk vejledning af høj kvalitet, hvad der i sig selv er en oplevelse, når man er vant til fidusprægede populære opskrifter på den direkte vej til Nirvana.

Her er der for en gangs skyld to engelsksprogede bøger, som man kan anbefale danske forlag at få oversat og udgivet i en fart.